VIF HISTORIE fikk overlevert VIF-materiale – side 6-7
Etterstad fangeleir – 75 år siden frigjøringa – side 8-10
Tippenprisen – side 7

VÅLERENGA HISTORIELAG - vi tar vare på fortiden for fremtiden

nr. 2 - 2020
23. årgang

MER GAMMELT ENN NYTT

Medlemsmøte 15. september flyttes til 17. november – side 15
Fotoutstilling 10. og 11. oktober – side 15

Av Even Haugseth

Et år utenom det vanlige

Det er alt 3 måneder siden forrige medlemsblad kom ut, og vi har vært gjennom og er fortsatt oppe i noe av det mest spesielle vi får oppleve. At dette skulle få så store konsekvenser, var det vel ingen av oss som kunne forutsi. Dessverre måtte vi avlyse arrangementene våre på våren og forsommeren. Styret i historielaget hadde et møte i midten av juni, og vi ble der enige om at vi fortsatt ikke kan ta noen sjanser og utsette våre medlemmer for smittefare. Dette medfører at vi avlyser medlemsmøtet vårt også i september. Heldigvis er foredragsholderen, Karin Arnesen, veldig fleksibel, så vi har flyttet programmet til novembermøtet vårt. Dette er et veldig spennende tema, så vi håper at dere er tålmodige.

Når det gjelder bydelsvandringa med temaet om trikken på Vålerenga, så er Johnny Vaaga, som skal lede den, heldigvis også fleksibel. Han nevnte at vi eventuelt flytter vandringa til neste år, og det har vi da valgt å gjøre. Dette blir helt sikkert en interessant rusletur rundt om i Vålerengas gater, og turlederen kan så mye om dette temaet, så vi har virkelig noe å se fram til.

I og med at det ikke ble noen vandring på Vålerenga i år, har vi gleden av å dele Karin Arnesens vårvandring med dere i dette bladet. Hun har vært innom mange steder på sin tur og har mye å fortelle om det hun så.

På styremøtet diskuterte vi også hva skal gjøre med fotoutstillinga i oktober. Der kom vi til at det burde være mulig å gjennomføre den uten å utsette de frammøtte for smittefare. Hvis det er stor tilstrømning på en gang, får vi slippe inn bare et visst antall samtidig. Naturlig nok har mange av forberedelsene våre til utstillinga også blitt utsatt, men vi regner fortsatt med å kunne gjøre det nødvendige etter sommerferien, så da skal det bli en severdig og interessant utstilling i år også. Vi har valgt å ta med et nytt tema, og det er om selveste "Tippen" Johansen. VIF HISTORIE har overtatt mye interessant etter han, og dette har vi veldig lyst til å vise dere. Nærmere beskrivelse om dette kommer i neste medlemsblad.

For de som følger med på alle byggesakene på Vålerenga, har det skjedd viktige ting der også. I Etterstadgata 2, 4 og 6 har det nå kommet 2 konkrete forslag, et forslag fra Plan- og bygningsetaten, og et fra Byantikvaren. Den som går lengst med hensyn til bevaring, er Byantikvaren. Dette forslaget er så nært opp til våre ønsker for disse eiendommene, at vi sammen med Vålerenga Vel har sendt inn vår støtte til dette høringsforslaget. Det er til og med foreslått en type museum i det tidligere produksjonslokalet til Bratlies skismøring i nr. 4. Bydelsutvalget i Gamle Oslo har hatt forslagene oppe til behandling, og samtlige partier ga sin støtte for Byantikvarens forslag.

Når det gjelder Bane Nors forslag som vil ødelegge "Hylla" i Enebakkveien og Bonums forlag om boligprosjekt i Østerdalsgata 1, har det også der vært høringer. I disse sakene er vi så samstemte med Vålerenga Vel, at vi har sendt inn svar på begge sammen med dem. Jernbaneprosjektet ønsker vi å løse med tunnel. I prosjektet på kjeksfabrikken har vi uttrykt vår skepsis til at mange arbeidsplasser og så å si all næringsvirksomhet forsvinner. Mange av de eksisterende byggene blir bevart utvendig. Det skal være noe innvendig som er verdt å bevare, så vi har bedt om at dette spares for ettertida.

Vi regner med å få til et medlemsblad til før fotoutstillinga i oktober. Vi håper å få se mange av dere da.

Styret har da igjen å ønske dere
fortsatt god sommer.

Forside: Etterstad 29. november 1949. Rester etter SS-leiren som ble fjernet etter at alle NS-"hensatte" var flyttet ut. Veien ble kalt "Brakker'n" og var mye brukt som akebakke om vinteren.
Foto: Leif Ørnelund/Oslo Museum.

av Jarle Teigøy

Oslo, Galgeberg.

Galgeberg fikk navnet i 1934 fordi det var her byens rettersted eller Martestokker lå i middelalderen. Fra 1866 var navnet Justits Plads og etter hvert Justisplassen. På gamle kart er navnet Galgeberg benyttet. Gata er den korte fortsettelsen av Åkebergveien fra krysset i rundkjøring med Normannsgata og Jordalgata, fram til St. Halvards gate.

Mesteparten av galgeberget er sprengt bort. Selve galgen skal ha stått der gårdsplassen i det store boligkomplekset Galgeberg 3 på nordsiden ligger. Siste gang Galgeberg ble brukt som rettersted var 14. oktober 1815. Løsarbeideren Anders Flatebydalen ble halshogd for drapet på tjenestedrengen Gunder Gjestang. I dag markerer en flaggstang retterstedet.

LESERBREV

Skummelt på Vålerenga?

Vi synes det er fint at lokalmiljøet bruker historielaget. Denne gangen har vi fått en henvendelse fra Jordal ungdomsskole. Kanskje noen av leserne våre har noe skummelt å fortelle fra vårt område? Vi hører gjerne fra dere, så gir vi beskjed til Marit F. Wiik. Vi har allerede tipset henne om henrettelsene av straffedømte på Galgeberg og Etterstad.

Hei! Jeg er norsklærer på Jordal ungdomsskole og tar kontakt med dere for å finne ut om kompetansen i Vålerenga historielag kan komme elevene våre til gode på noen måte. Vi jobber for tiden med å planlegge neste skoleår. I september/oktober planlegger vi blant annet en periode for 8. trinn der tema er "Skummelt", om spøkelseshistorier og annen spenning, og så tenkte jeg at i bydelen vår må det da finnes noen gode spøkelseshistorier? Er det noen hos dere som har peiling på slikt?

Jeg ønsker for øvrig å opprette kontakt med dere for mulig samarbeid på andre områder også. Er dere interessert i det?

Ser fram til å høre fra deg!

Marit F. Wiik, lektor

Oslo Sanitetskontroll

Vi har fått en hyggelig henvendelse fra Tove Andersson:

Jeg vet ikke om dette er morsomt for bladet, men jeg fant en innkalling til spedbarnskontroll fra 1958.

"Siste nytt" var et kort man sendte venner og bekjente når det var familieforøkning. Sjarmerende bilde – slett ikke alle hadde telefon, for beskjeden ble sendt i posten. Kanskje noen vet hvem som signerte den og har noe å fortelle?

Til informasjon var dette i "Kvinnehuset" i Strømsveien.

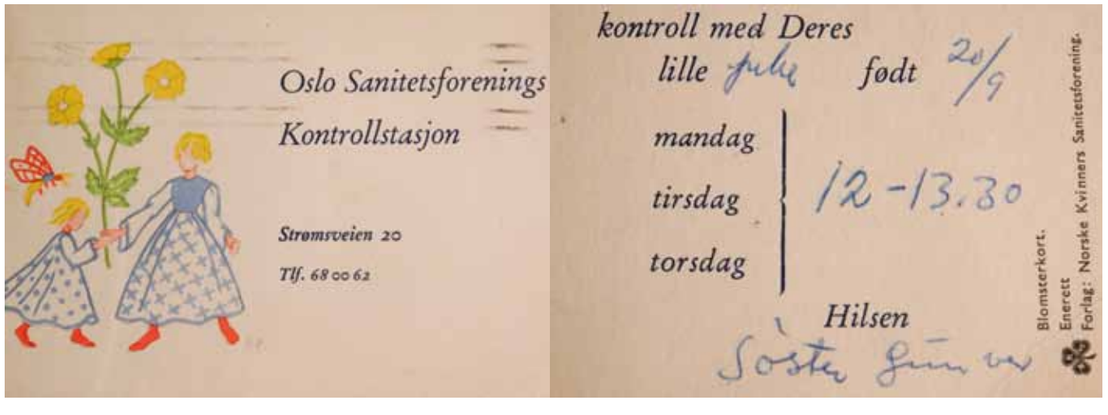

VHL

Totengata 7 brant 17. mai 1964 og ble stående utbrent en stund før det ble revet.

Slekt på Vålerenga

I mars fikk vi denne e-posten fra en slektsforsker:

Min oldefar på far sin side bodde i Totengata 7. Der bodde han sammen med sin kone Emilie Sofie. I 1905 får de tvillingene Elevina (Ella) og Ludvig (min farfar) disse blir satt bort til en familie på Eidsvoll.

Hele familien ser dere her i folketellingen for 1910:
www.digitalarkivet.no/census/apartment/lf01036392297538

Jeg lurer på om dere kan sitte på noe mer informasjon om denne familien.

Hvordan så husene ut?
Hvordan var levevilkårene?
Finnes det bilder av noen av disse?

Finnes det nålevende personer som kjenner til noen av medlemmene av familien eller deres etterkommere?

På forhånd tusen takk!

Hilsen Truls Christian Olsen

Vi svarte Truls Christian og sendte han et bilde av Totengata 7 som ble ødelagt av brann før den ble revet. Han fikk flere tips om det vi har skrevet om Totengata i medlemsbladene våre og i boka Vålerenga – Bydel med sjel. Vi nevnte også Kristiania/Oslos adressebøker for å kunne finne ut hvor lenge folk bodde på hver adresse.

Det er kanskje noen av dere som har lyst til å hjelpe han? Gi oss i så fall beskjed, så sender vi hans e-postadresse.

Ole Mjelva/Sporveismuseet

Det er dette renseriet Kari husker.

Renseriet ved Sotahjørnet

Etter at vi i april sendte ut en e-post til medlemmene våre med en oppfordring om å støtte en fornuftig byutvikling på Vålerenga ved å kjøpe plakaten av Sotakiosken, fikk vi en e-post fra Kari Korsmo:

Jeg bare lurer på når denne ble kiosk.

Jeg bodde på Etterstad og gikk forbi hver skoledag 1960-67. Da var den hele tiden renseri.

Vet den var kiosk senere, men vet dere noe om hva den var før den ble renseri?

For meg er den bare renseriet.

Du har så rett, Kari.

Vi har vært i noen av adressebøkene for Kristiania og Oslo og sjekket hva som har vært i kiosken eller "BUA" som mange kaller den:

1922: Enkefru Johanne Svendsen i Etterstadgata 2 søker om å få oppføre en fruktbod på tomta. Etterkommerne hennes har opplyst at hun laget kranser som hun også skal ha solgt der.
1927: Johanne Svendsen driver "cigarhandel".
1929-34: Arne Storøy, Arne Syversen og Wolmer & Iversen driver "cigar- og tobakksalg".
1936-47: Magna Arnesen driver fruktforretning.
1952: Blomsterstua selger blomster.
1955-1974: Kjemisk Renseri som etter hvert tok navnet Etterstad Kjemiske Renseri.
1982: Rehman kiosk.
1984: Singh-kiosken.

Kjent stemme i radioen

Nesten hver uke dukker "Lars fra Vålerenga" opp i radio på P1 Pluss med en ønskeplate og nesten alltid med kommentarer. Mange lyttere på Vålerenga lurer nok på hvem han egentlig er.

Kommer av og til med små anekdoter fra sitt liv og livet generelt som han ser det. En gang fortalte han en historie om sitt første møte, som barn, med en farget kvinne på Vålerenga. En spennende og rørende historie.

Fikk en idé om at historielaget lokaliserte ham og skrev noe om han og kanskje fikk gjengitt noen av hans minner om oppveksten på Vålerenga.

Vennlig hilsen Knut Zachariassen

Ja, Lars Olle Engaas kjenner vi godt, og han er god til å fortelle. Vi har hatt flere innlegg fra han i medlemsbladet opp i gjennom årene. Han var også bidragsyter til boka Vålerenga – Bydel med sjel som historielaget ga ut i 2002. Vi hilser til Lars Olle. Kanskje han har flere ting han vil dele med våre lesere?

Red.

Sotamyggen

Hei! Er det noen her som kan hjelpe meg med en sak? Jeg er barnehagestyrer for Sotamyggen barnehage, som ligger i Vålerenggata 27. Barnehagen ble, såvidt jeg vet, etablert i 1986. Avdelingene heter Pucken for små barn og Kølla for større barn. Sotamyggen er et litt uvanlig navn for en barnehage å være, og alle de andre kommunale barnehagene har navn etter adressen den ligger på, f.eks. Fridtjovs gate barnehage som ligger i Fridtjovs gate, Etterstadgata barnehage ligger i Etterstadgata osv. Etter denne metoden burde Sotamyggen barnehage hete Vålerenggata barnehage. Mange spør meg hvorfor den heter Sotamyggen, og det er her jeg trenger litt hjelp til å finne ut av det. Noen MÅ ha døpt denne barnehagen for akkurat det. En teori er at det kommer av Sota som i Sotahjørnet og at «myggen» er betegnelse på små barn.
Så var en annen teori at den er oppkalt etter «Myggen» Johansen siden barnehagen har avdelingsnavn etter hockeyen. Er det en blanding mellom fotball og hockey? Det hadde vært kjempegøy om jeg kunne få vite hva som var opphavet til navnet. Jeg tok over barnehagen i 2018.

Med vennlig hilsen Mariann Kruse.

Er det noen som kan hjelpe Mariann med dette? Gi oss gjerne beskjed, så formidler vi det videre til henne. På forhånd takk!

Red.

Kunstner i pengeinnsamling til Etterstadgata 2, 4 og 6

Det har vært en innsamlingsaksjon på Facebook hvor det kom inn hele 8.725 kroner til redningen av Sotakiosken, Etterstadgata 4 og 6. Vi synes det er flott at Silje Høidal, som er en ung kunstner ved Kunstskolen i Østerdalsgata 1, selv tok initiativet til aksjonen og ga dette fine maleriet til den. Det var 35 givere, deriblant Vålerenga historielag, som ga så mye de ville til redningen av Sotakiosken og Etterstadgata 4 og 6. Stor takk til Silje Høidal og alle andre som har bidratt! Historielaget får den ære å beholde det fine bildet, og 10. og 11. oktober blir det vist fram på årets fotoutstilling i Vålerenga kirke.

VIF HISTORIE fikk overlevert VIF-materiale

av Jarle Teigøy og Bjørn Arild Gjerdalen

Vålerengens Idrettsforening har oppnevnt en VIF-historisk gruppe, kalt VIF HISTORIE, som nylig har fått eget lokale på Intility Arena. I den forbindelse har Historielaget nylig overført vårt VIF-materiale til Idrettsforeningen.

Det hele skulle vært overlevert i et større VIF HISTORIE-arrangement i slutten av mars. 2. mai ble allikevel det hele høytidelig overrakt, fra vår leder Even Haugseth, til VIF HISTORIE.

VIF HISTORIE, de første månedene kalt VIFs historiegruppe, ble opprettet 6. februar 2019. Organisatorisk er den lagt under hovedforeningens styre (Vålerengens Idrettsforening) og gruppas medlemmer er Bjørn Arild Gjerdalen, Jarle Teigøy og Svein Østreng (styrets representant).

VIF HISTORIE har som hovedformål å formidle idrettsforeningens historie, både løpende og gammel.

Gruppa har etter lang tids arbeid, fått tildelt lokale på Intility Arena, og fikk overrakt lagerrommet i oktober 2019 og har siden innredet rommet og fått mye materiale på plass.

VIF HISTORIE startet egen facebook-side i midten av november hvor det er blitt lagt ut jevnlig innlegg og har pr. mai 2020 over 2.800 følgere/medlemmer. VIF HISTORIE startet også på Instagram i mars 2020.

Gruppa har benyttet Facebook-siden til å promotere VIF's historie og har bl.a. etterlyst gamle spillerdrakter og andre klenodier. Dette har vært en umiddelbar suksess, som gjør at gruppa har nesten doblet antall drakter, og har i dag over 110 stykker. Gruppa har også nylig mottatt en stor Tippensamling med klenodier fra Tippens barnebarn, samt mange andre VIF-relaterte effekter fra kjente og ukjente.

Gruppa har også jobbet med at filmen "Fra Sotahjørnet til Bohemen" som omhandler VIF's historie, skal bli tilgjengelig for alle via Youtube. Vi har hatt forhandlinger med NRK og har nå fått tillatelse til at den kan legges ut vederlagsfritt. Den ble utgitt av Vålerenga Historielag i 2007 og produksjonsteamet besto av Tor Høgvard, Bjørn Arild Gjerdalen og Jarle Teigøy. Sven Nordin er kommentator. Alle kan nå gå inn på Youtube å se filmen.

I tillegg startet VIF HISTORIE med et bokprosjekt som vil omhandle klubbens drakter, fotball- og ishockeystatistikk m.m. som er tenkt utgitt til 110-års jubileet i 2023. I bokgruppen sitter Dolph Andersen, Bjørn Arild Gjerdalen og Jarle Teigøy. I tillegg vil Knut Arild Løberg komme med materiale.

I mars inviterte gruppa til sitt første arrangement som skulle inneholde fremvisning av våre fotballdrakter og Tippensamlingen. Samtidig inviterte vi Brakkebandet og ca. 20 tidligere og nåværende spillere som en del av arrangementet. Dette i forbindelse med overtakelse av VIF-relatert materiale fra Vålerenga Historielag til VIF HISTORIE, samt feiring av innflyttingen til vårt lokale. Dette måtte dessverre avlyses pga. koronautbruddet.

2. mai ble historielagets VIF-historiske materiale overlevert VIF HISTORIE. Her overtar Svein Østreng VIF's stiftelsesprotokoll fra Even Haugseth og får tommel opp av Jarle Teigøy og Bjørn Arild Gjerdalen. Foto: Winnie Gjerdalen.
Even Haugseth sier i en kommentar at Vålerenga Historielags styre synes det er viktig at VIF's historiske materiale blir samlet på ett sted. Nå når VIF har stilt et lokale til disposisjon og klubben har fått en egen gruppe som forvalter gjenstander og historien ellers, synes vi at tiden er inne for at det som er samlet av VIF-historisk materiale av historielaget, blir overlevert. Historielaget sikrer seg gjennom avtalen med VIF HISTORIE tilgang til bruk av gruppas materiale. Et eksempel på dette er på historielagets utstilling i oktober da den unike samlingen etter Tippen Johansen vil bli vist fram. Vi gleder oss til dette.

VIF's æresmedlemmer Berit Knudsen og May Aas, som også er medlemmer av Vålerenga Historielag, viser donert håndballutstyr i det nye lokalet til VIF HISTORIE.

VIF HISTORIEs oppnevnte medlemmer Bjørn Arild Gjerdalen og Jarle Teigøy i lokalet på stadion.

Bakgrunn: Vålerenga Fotball fikk sin egen stadion i 2017 etter 104 års virke. Vålerenga Historielags idrettsgruppe har på vegne av VIF samlet VIF-historisk materiale som bilder, drakter, protokoller og andre klenodier i over 20 år. Nå kunne endelig materialet samles på egen stadion. Det var derfor relevant at en egen historiegruppe under VIF ble opprettet, slik at klubben selv kunne ta ansvar for klubbens historiske materiale.

I tillegg har man sett at det er nødvendig å forsterke formidlingen av VIF-historien både innad og utad. Et av tiltakene ble påbegynt i 2018 ved daværende Vålerenga Fotballs leder Rune Hansen: Vål'enga sjela inn i eget hus - prosjektet. Det er snakk om VIF's formidling av klubbens kulturarv.

Oppgaver: Historiegruppa skal sikre og samle VIF-historisk materiale og etablere et samarbeid med klubbene i forhold til oppgaven. Dessuten skal gruppa sørge for at VIFs historie blir formidlet via nettsider, utstillinger og utsmykninger, gjennom foredrag , bydelsvandringer, bøker og tidsskrifter.

Relevante samarbeidspartnere for historiegruppa er Idrettsklubbene, Aldermannsligaen, Dameligaen, ex-vifgruppa, Vålerenga Historielag, redaktører i medlemsbladet og internettsidene.

Vårt motto:
Historien gjør en klubb til noe mer enn bare et produkt av samtiden.

Vålerenga - et ståsted for livet - Del 6

av Lasse Breen og Jarle Teigøy

Lasse Breen er oppvokst på Vålerenga og er i dag leder av VIF's Aldermannsliga. I fjor høst begynte han å skrive om sitt liv på Vålerenga.

Galgeberg 3

Bydelen Vålerengas største boligblokk, med 5 etasjer og veldig mange oppganger, veldig sentralt plassert. Hør bare, alt innafor 1 minutts gange: Jordal Amfi, Jordal fotballbane, bandybanen, Bingen, Ryenbua, Jarlen Kino, Barbersjappa til Såpa og faren hans, bussholdeplassen til 20-bussen til Majorstua. De som kom med denne bussen og var menn og tissetrengte, kunne gå rett inn på et pissoar fra bussen. Ikke noe for damene.

Videre holdeplass for trikken til by'n, Frelsesarmeen - hvor vi ble frelst og varma oss om vinteren. Og var på eple- og kålrabislang i haven der om sommer'n, bensinstasjon, Café ENO, Kretsfengslet, Vålerenga Sport og ikke minst til Vålerengata 5.

Blant de som bodde der var det mange idrettstalenter og selvsagt medlemmer av VIF, både som fotball- og ishockeyspillere og som la grunnlaget for å bli gode på disse nære Jordal-områdene.

«Gjøken» , vaktmester'n i Galgeberg 3, en liten ivrig fyr med vaktmesterlue med skygge, surra vi mye med. Ved siden av noen trapper mot Jordal lå det en passe gressplen for litt fotballspill. Vi småguttа likte oss der, og vi visste at da kom «Gjøken» for å kaste oss ut. Det var moro å se han sinna, og han fikk jo ikke tak i oss. Vi stakk med et smil om munnen hver gang. Denne gresstua var nok hans prestisjeprosjekt i jobben.

På veggen nederst av Galgeberg 3 mot Strømsveien var det satt opp ei tretavle med VIF-logo på. DEN tavla var jeg og kamerata mine ofte nede å titta på, der ble nemlig laget som skulle spille neste småguttkamp satt opp. Var vi med? Av hvem? Jo, oppmann vår Sigurd Yggeseth. En rolig og ivrig mann, glad i Vålerenga, som møtte opp i god tid før kampene våre med kona, bikkja og en koffert med nyvaska drakter, bukser og strømper.

Den type tillitsvalgte var vi avhengige av den gang, i alle år siden, nå og i framtida. En stor takk til disse!

Tippenprisen: En årlig pris til et forbilde for Oslo øst

av Jon Vidar Tidemand

Henry "Tippen" Johansen var et stort forbilde for mange i hele Norge, men spesielt for barn og unge fra Vålerenga, på Oslos østkant. Gjennom idretten fant Tippen en aktivitet som han mestret, og hvor han syntes. Alle barn fortjener å finne et slikt sted.

I Norge har vi en god frivillighetskultur. Det er mange som ofrer mye for å gi barn og unge gode oppvekstsvilkår. Ofte er det dette ene mennesket du møter på livets vei, som ser akkurat deg, og som hjelper deg til å finne ditt eget talent. Det kan være en kulturskolelærer, en trener, en som jobber på en fritidsklubb, eller rett og slett en god nabo. Tippenprisen ønsker å løfte opp én spesiell person hvert år, som har betydd mye for barn og unge på Oslo øst. Vi ønsker også å inspirere flere til å gjøre det samme i nærmiljøet. Kanskje du kan bli den ene som endrer noens liv?

Prisvinneren mottar en statuett av Henry "Tippen" Johansen, til odel og eie, samt en pengepremie på 25 000,- til en fritt valgt mottaker som er, eller kan bli medlem av Grasrotandelen.

Statuetten er designet og produsert av kunstneren Merete Nilsen Bua. Tippenprisen er sponset av Norsk Tipping, og deles for første gang ut i august. Hvis du kjenner noen som fortjener å vinne den aller første Tippenprisen, for sitt arbeide for barn og unge på Oslo øst, kan du melde dette inn til Østkantspellet på mail: tippenprisen@spellet.no. Prisvinneren kåres av en bredt sammensatt, og kvalifisert jury. Jarle Teigøy er med i juryen som representant for Tippens Fond samtidig som han nestleder i Vålerenga Historielag og er med i VIF HISTORIE.

Tippen ca. 1940

Etterstad fangeleir

av Even Haugseth

I disse mai- og junidager er det 75 år siden fangene på Etterstad ble satt fri fra nazistenes fangeleir. Det måtte ha vært rart både for dem og for lokalbefolkningen i området vårt. 17. mai i år ble litt annerledes enn vanlig på grunn av situasjonen rundt korona-pandemien. Dagen kunne brukes til noe annet, så jeg kom i kontakt med folk på Facebook som visste mye om leiren. Nedenfor finner dere det som ble utvekslet av opplysninger mellom de nevnte personene. Stor takk til alle som deltok!

Her rives brakkene på den tyske forlegningen på Etterstad. Det som kanskje ikke er så alment kjent, er at denne leiren hadde 774 fanger fra Sovjetunionen til å drive leiren og drive innhøsting til tyskerne på gårder i nærheten. Noen var krigsfanger fra den røde arme, men mange var sivile, mennesker som ble tatt i fangenskap under felttoget i øst og brukt som slavearbeidere. Særlig kvinner. Det ble født barn i leiren som ble smuglet ut av den norske legen som hadde tilgang. Disse fangene var brakt dit av org Todt. De var heldige i den forstand at det ikke var meningen å ta livet av dem, på grunn av nytteverdien. Så de fikk det som var den skraleste soldatrasjonen. Det ble skriftlig bekreftet ved demobiliseringen at de hadde fått disse rasjoner UTEN å måtte avlegge soldated til Wehrmact. Dette sikret disse fangene overlevelse ved hjemkomsten. De marsjerte vel til Alnabru og ble sendt med tog til, jeg mener det var Stockholm. Så båt det siste stykket til Leningrad. Derfra kunne de ta seg fritt hjem hver til sitt. Disse fangene ble boende i leiren til repatrieringen var fullført en gang midt på sommeren.

De deltok i 17.mai toget 1945 og holdt senere selv åpen leir med underholdning de selv stelte i stand. For å takke byens befolkning for hjelp i krigsårene og tiden etterpå. Det kan ha vært da kongen kom tilbake 7. juni 1945. Senere ble noen av de hjemvendte utenlandssoldatene innkvartert her. Så ble brakkene revet til fordel for den boligbebyggelsen vi ser i dag.

Om noen kanskje har vært øyenvitne til leiren og fangene der - eller har hørt noen fortelle? Krigsfanger i Oslo er et så godt som ubeskrevet blad. De fantes i de 3 store tyske forlegningene Oslo-området.

29. november 1949. Foto: Leif Ørnelund/Oslo Museum. Rester etter SS-leiren som ble fjernet etter at alle NS-"hensatte" var flyttet ut. Veien ble kalt "Brakker'n" og var mye brukt som akebakke om vinteren.

Sølvi Natalia Andresen: Hva med barna som ble smuglet ut? Hva skjedde med dem?

Tove R. P. Strand: Jeg vet hvordan det gikk med ett av dem. Ble satt i opp fostring. Da kunne mødrene få igjen barna om de - mødrene - overlevde. Det var jo sannsynlig her. Hvis mødrene etterlot dem for adopsjon, er det jo likevel godt mulig å spore dem i østblokken, siden det også er sannsynlig at de overlevde hjemkomsten.

Lotte Grepp Knutsen: Vet du hvilket år ca. bildet er fra?

Tove R. P. Strand: Det er fotografert ut av en bok jeg ikke husker. Men har notert at det der ble datert til 1949. Noe usikkert tror jeg, fordi jeg fant et annet foto fra riving og nybygg som ble datert til 1947. Personlig besøkte jeg en hjemmefrontfamilie i en av disse brakkene da jeg var mot 3 år. Og jeg er født i 1946, så 1949 er nok det sikreste. Jeg har minner fra lek med søskenbarn her, og det fins foto av oss. Ikke riving å minnes eller å se på foto. Da altså i midt -48.

Nå har jeg funnet en nesten helt ny artikkel fra Oslo byleksikon om Etterstad leir. Der går det fram at det var et stort område og at det ble revet og bygget samtidig. 1947 er nevnt som start på bolig prosjektet som et annet sted har vært omtalt som den første sosiale boligbyggingen i Norge ETTER krigen.

Even Haugseth: Dette var interessante opplysninger. Vi har flere medlemmer i Vålerenga historielag som husker fangeleiren på Etterstad, og flere av dem ga dem mat. Noen har også fortalt at fangene var med på feiring etter at de slapp ut. Vi har også noen bilder av dette, og at porten står åpen. Har du selv opplevd at den var det?

Tove: Da håper jeg at dette er dokumentert i et historieskrift som laget gjerne gir ut? Ja, den porten. Der kunne man vente på trikken, mens man var vitne til fanger marsjere ut og inn. Nå fins det en gjennomsiktig plastplate i gjerdeveggen rett ved bussventeskuret. Der porten var. Har tenkt at det kanskje er ment som et minnesmerke over leiren?

Even: Vi vil gjerne skrive om dette i vårt medlemsblad. Vi har mange medlemmer som har bodd eller bor på Etterstad, så dette er nok spesielt interessant for dem. Hvor har du opplysningene fra?

Tove: Jeg var syk en periode og brukte tiden til å skumme gjennom arkiver og biblioteker på dette stoffet. I etterkant skulle jeg hente inn stoff for en historiker i Bergen som ville ta en master på dette. Vi gjennomgikk stoffet sammen og forberedte intervjuer og kontakt med historielag. Men så ble min mann brått syk og døende så jeg måtte trekke meg, og han tok master på russiske krigsfanger utenfor Bergen. Det er jo i det hele tatt Nord-Norge som har hatt grep om fangehistorien, så hele Sør-Norge er nokså ukjent annet enn lokalt. Dere i historielaget er jo uvurderlige når det gjelder å samle stoff. Jeg er selv medlem av et her jeg bor. Jeg tror denne bergenske historikeren kanskje kunne lokkes til å ta doktorgrad på Sør-Norge, men viktigst at det er dokumenter. Har hatt med russere på minnebesøk på Etterstad, og ja, det var sterkt for alle.

Even: Jeg synes krigshistorien vår er kjempeinteressant. Mye som ikke har blitt dokumentert der. Har erfart det gjennom historielaget vårt at mange ikke tror at det de vet, er noe verdt. Håper det er greit om vi tar inn dette i vårt medlemsblad? Vil selvfølgelig oppgi kilde. Sikkert en sterk opplevelse å dra til stedet med de som hadde vært fanger der.

Tove: Dette var barn av fanger da, men like sterkt for det. Russere er følelsesmennesker tross all pragmatikk. Det opplevde jeg forresten mye av på reise i Nord-Norge. På krigskirkegårder og minnesmerker. Etterkommere av fanger som ville hedre sitt familiemedlem.

Even: Finnes det nedskrevet hva fangene på Etterstad het, og hvor de kom fra?

Tove: Det har jeg ikke sett noen samlet liste over. Dette med dokumentasjon fra leirledelsen om at de ikke hadde avlagt ed. Fantes i hjemmefrontmuseets arkiver. Det var hjemmefrontgruppe 13 som frigjorde leiren. Jeg har kopi. Men så finnes jo alle fangene registrert av allierte soldater da de ble helseundersøkt og eventuelt avluset i repatrieringsprosessen. Disse registrene ble jo arkivert i Statsarkivet som var ferdig digitalisert rundt 2000. Det kjenner du vel gjerne til? Om disse registrene også kan sorteres etter hvilken leir de kommer fra, vet jeg neimen ikke. Har kopi av 1 slikt ark. Det er fangegrupper på 10 på hvert ark. Opplysninger om alder, sivilstand, hjemsted, hvor og når de ble tatt til fange.

Even: Veldig interessant. Takk så lenge!

Christian Korrell: Det har garantert vært registrert. Tyskerne registrerte veldig mye.

Tove: Siden det var Organisation Todt som 'forsynte' leirene med arbeidskraft, er de registrert der hvis arkivet som gjelder Norge er bevart. Det var som sagt hjemmefrontgruppe 13 som demobiliserte Etterstad. Da bør de ha beslaglagt arkivet hvis det ikke var brent før de kom. Dermed er hjemmefrontmuseet relevant å lete i.

Kari Johansen: Min mor fortalte om russerfanger på Etterstad. Hun var født i 1924, og var en ung pike under krigen. Hun og en venninne gikk ofte på tur i Østmarka, og passerte da en av disse leirene. Det ble en viss kontakt, med noen smil og forsiktige vink, men vaktene slo hardt ned på forsøket på å kaste inn en bukett markblomster. Dette gjorde de så klart aldri mer, da de så hva som skjedde med fangene. Men det var jo mat en skulle hatt, for å forsøke å få inn. Dette hadde disse unge jentene ingen mulighet for, og min mor fortalte hvor ille det opplevdes å ikke kunne hjelpe.

Hun fortalte også, og jeg har sett bilde, av at en del russerfanger ble internert i gymsalen på Møllergata skole, i påvente av hjemsendelse. Skolen hadde tilgang til dusjer og svømmebasseng, i den grad dette ikke var ødelagt av tyske soldater og tysk materiell.

Det var stor synd i disse russerfangene.

De Sovjetiske fangene vinker farvel til sine norske venner da de forlot Etterstad. Vakttårnet til høyre. Foto: Turid Andersson Bogstad.

En stor del av dem ønsket ikke å returnere til Sovjetunionen fordi de visste hva som ventet dem. Der ble en soldat som lot seg ta til fange, ansett som forræder, og i beste fall sendt i Gulag-leire. Min mor sa at Norge ikke hadde noe annet valg enn å sende dem til Sovjet. Dette var en avgjørelse tatt av de allierte. Fremdeles i følge min mor, våget ikke de allierte en konfrontasjon med Sovjet i denne saken, som gjaldt i mange europeiske land, fordi den kalde krigen begynte omtrent da Nazi-Tyskland kapitulerte, og Sovjet hadde store militære styrker stående i Europa. Vel, dette var min mors opplevelse som hun formidlet videre til meg, gjennom mange og lange timer med samtaler om krigen i Norge, slik hun opplevde den som ung jente i Oslo. Den behøver jo ikke å være hundre prosent korrekt, men i mine ører høres det logisk ut, og jeg har senere lest flere steder om de samme oppfatninger.

Even: Dette var også fine opplysninger. Har samlet en del om dette opp igjennom årene. Kunne du tenke deg å dele dette med Vålerenga historielags medlemmer i vårt medlemsblad?

Kari: Ja så klart det, hvis det er av interesse.

Even: Tusen takk! Hvor vokste din mor opp?

Tove: Oj, dette var etterrettelig og bra! Masse stoff, godt fortalt og helt korrekt. Har du fortalt/fått skrevet ned dette stoffet og bevart f. eks. i et historielag som nevnt over? Repatrieringen var tvungen, og noen forsøkte å rømme, men ble hentet inn igjen av faktisk norsk politi, selv om allierte tropper var her for å delta i repatrieringen. Tvangen ble avgjort i Jalta-avtalen. Churchill prøvde seg, og fikk STALIN med på at folk fra østersjøstatene og Polen skulle få velge selv. Dvs. de som var innlemmet i USSR etter 1939. I hvert fall. Dermed kan jeg huske fra leiren at det bodde enslige fanger i noen av brakkene. Vi fikk ikke lov å ta kontakt med dem, men vi gjorde det. En av dem ble kalt polakken. Kan enda minnes den auraen av sorg og ensomhet som lå rundt ham. Han stakk til oss disse fuglene som russiske fanger var så kjent for å lage. Jeg har tenkt at det må ha vært en av disse som oppga falsk identitet for å unngå repatrieringen.

Porten på fangeleiren var pyntet med et stort banner etter frigjøringa.
Bilde utlånt av Turid Andersson Bogstad.

Kari: Hun bodde sammen med sine foreldre og søsken i Schandorfs gate 4, rett ved siden av Krist kirkegård, i bakkant av søylene ved Hovedbiblioteket. Hun sto til konfirmasjon i mai måned 1940. Den gangen var det ganske vanlig at konfirmantene bar lang kjole. Dette var dyrt, og min mor var bestemt på at hun ville ha en kort kjole, som hun også kunne bruke til andre anledninger. Det var bra, for etter 9. april, ga presten beskjed om at ingen fikk ha lang kjole til konfirmasjonen. Grunnen var at det var vanskelig å løpe med lang kjole, hvis flyalarmen gikk. Nærmeste tilfluktsrom fra Trefoldighetskirken var et stykke ned i Henrik Ibsens gate.

Jeg ble også fortalt at det var forsøk på selvmord ved utskiping av russerfangene, men kan jo ikke gå god for at dette virkelig skjedde. Selv er jeg født i januar 1947 som første barnebarn på begge sider i familien. Da jeg var liten, ble det ofte snakket om krigen, og de voksne glemte ofte at det var et lite barn med store ører tilstede. Slik ble min interesse vekket, og jeg har ikke tall på hvor mange timer min mor fortalte om krigsårene som faktisk var hennes ungdomstid.

Tove: Akkurat sånn fikk jeg krigsminnene formidlet også. Det med selvmordet ble rapportert særlig fra engelske skip som fraktet fanger hjem. Når de så at det sto en viss type vogner klare på kaia, skjønte de at ferden gikk til Sibir,og da brøt det ut panikk som kunne ende i selvmord. Boka "Mens 6 millioner døde" kom ut i 1976. Den handler om Jalta-avtalen og hva som foregikk med krigsfanger fra øst. En slags avsløring. Per Egil Hegge skrev et avsluttende kapitel i den som omhandler russiske krigsfanger i Norge.

Kari: Det høres ut som en bok jeg ville ha glede av å lese. Takk for den informasjonen! Er den ikke tilgjengelig i bokhandelen, forsøker jeg biblioteket. Jeg har lest masse fra krigen, både hjemme og ute, men denne boken har jeg ikke lest. Jeg har jo lest om Jalta-avtalen i andre sammenheng, men denne boka virker interresant. Takk igjen!

Tove: I dag liker jeg tanken på at disse menneskene ble tatt hånd om under krigen og behandlet som naboer av lokalbefolkningen etterpå. De gikk i tog med oss 17. mai og lagde fest for oss etterpå. Bydelen lagde et solid statement over empati og medmenneskelighet. Det er også viktig at disse menneskene sannsynligvis overlevde hjemkomsten og kunne fortelle om fangenskapet og Norge på sin kant. De kunne vise frem fotografier fra repatrieringsperioden og fortelle om det også gode de fikk oppleve. De glemte heller ikke "HURRA!" Det er likt på både russisk og norsk. GRATULERER MED DAGEN!

Kai-Roar Skjærbekk: Jeg har lest mye krigshistorie, men denne leiren er ukjent for meg, så dette var "artig " å lese om.

At fangene kunne reise hjem til sine kjære når de kom hjem er nok høyst usikkert. Svært mange, kanskje alle, ble sett på som forrædere fordi de har latt seg ta til fange. De ble sendt videre til andre leire i Sovjet og ble holdt der til langt ut på 50-tallet. De fikk ikke noe lett liv når de kom hjem.

Tove: Det har du helt rett i. Derfor er disse 774 så spesielle. Som du kan lese over fikk de papirer på at de ikke hadde avlagt soldated og dermed kunne anses som forrædere av Stalinregimet. Dette papiret ble stemplet og undertegnet av USA-offiserer og overgitt til general Rakov, som kom og var den russiske representanten i repatrieringen på Etterstad. Noen veteraner måtte jo også Stalin kunne vise for seg liksom. Fanger fra Etterstad har da også vist seg i live når de ble sporet etter glasnost. Og har levd alminnelige Sovjet-liv. Som en sa: "Mamma fikk brev fra pappa om at han kom til Leningrad sånn og sånn. Hun reiste og møtte ham. Han kom hjem og begynte på jobben igjen nærmest dagen etterpå. "Mer dramatisk var det ikke".

Christian Korrell: Hadde leiren et navn?

Tove: Den het bare Lager Etterstad eller Etterstad leir. Jeg googlet og fant bl.a. en helt ny og veldig utfyllende artikkel om denne fra Oslo bymuseum. Bildet jeg har brukt ble publisert i det digitale museet deres i 2014. Aftenposten har også en interessant artikkel om tyske byggearbeider i Oslo. Der står byggenr. oppgitt for de fleste. Det er gjerne ikke ønskelig å legge ut linker her, så sjekk bymuseet. Det er tydeligvis gjort mye dokumentasjon siden jeg slapp dette stoffet i 2006.

Christian Korrell: Oversikt over fanger og leire i Norge: www.fanger.no

Tove: Å, ja. Takker. Det viser seg at dette arkivet er for norske fangenskap. Det fins et digitalarkiv for russiske fanger også. Med inngang fra riksarkivets forside. Ble ferdig digitalisert i 2000. Har ikke vært inne der siden. Foreslår det.

Espen Luneng: Ca. gateadresse/adresser på leieren?

Tove: Aftenposten har et kart over den tyske byggevirksomheten i Oslo. Kanskje det er mulig å finne en adresse på det.

Som nevnt innimellom her finnes det fra i fjor en veldig utfyllende artikkel om Etterstad leiren på Oslo Bymuseum sine sider. Aftenposten har også en fin artikkel om tyske byggearbeider i Oslo. Anbefales for interesserte.

Paul Østby: Jeg besøkte leiren før den ble revet.

Even: Bodde det noen der da?

Paul: Ja, vi fikk oppvartning av russerne. Vi var venner fra Hersleb skole som var barneskole på 45-tallet.

Det må ha vært etter mai/juni 1945. Vi var der engang i mai, i hvertfall før skoleferien for det var skolen som ordnet det.

Vårvandring på Vålerenga 2020

av Karin Arnesen, fra Facebook og vandring i en corona-tid 3. april

Jeg vil påstå det er få bydeler som har en sterkere identitet og ihuga tilhengere enn denne. Min pappa var oppvokst der og refererte alltid til Vålerenga med stolthet. Jeg ble tidlig innprentet at det het Vål'enga med tykk L. Vålerenga med fire stavelser var feil! Et bidrag til dette er nok den enestående betydningen som VIF, Vålerenga Idrettsforening, har hatt, og fortsatt har, for de som bor her. Men mer om VIF siden.

Parkerte i Opplandsgata utenfor Smia, en av mine favoritt-restauranter. Koselig, hyggelig og god mat enten du sitter inne eller vagler deg opp ute. Diverse katter og en palme pryder den bittelille gårdsplassen. Opprinnelig et gammelt bakeri fra 1878 som private entusiaster overtok på 1990-tallet og gjenskapte med en kunstsmie ved siden av og som er i full drift. Valgte å gå sydover til Enebakkveien og Smålensgata. På hjørnet troner det en gul 4-etasjes murbygning i ensom majestet. Rundet bortom Galgeberg, som er akkurat det navnet indikerer, før jeg ruslet oppover Strømsveien. Navnet kommer fra en gård Strøm i Rælingen og her førte man plank fra Rælingen til bordtomtene på Grønland (der hvor Operaen ligger i dag). Det er lite bevart av den opprinnelige bebyggelsen. Trafikken ble voldsom frem til 1980-tallet og bebyggelsen ble fullstendig ødelagt av trafikken. Kommunen ville rive, men beboerne på Vålerenga ville noe annet. De gikk mann av huse for å få legge Strømsveien i tunnel og deretter få en bom som stoppet trafikken opp Strømsveien ved Galgeberg. Det er et stjerneeksempel på hvordan lokalbefolkningen, selv i en storby, kan vinne frem med sine synspunkter. I dag er det knapt mer enn litt busstrafikk i Strømsveien og bebyggelse som glir fint inn i omgivelsene.

Skar vestover til Jordal og gjennom et nytt boligområde med veldig fint fellesområde, - og advarselsskilt på engelsk. Bort langs Hedmarksgata hvor pappa vokst opp i nr. 3. Nr. 1 ligger på hjørnet av Strømsveien og er Vålerenga Vertshus. Ganske brunt så vidt jeg forstår så dit skal jeg til sommeren.

Forbi det som har vært Sætre Kjeksfabrikk i Østerdalsgata 1 hvor fabrikken holdt til fra 1908 til 1967. Det var en stor arbeidsgiver for særlig kvinnene på Vålerenga. Den første kvinnelige fabrikkinspektør, Betzy Kjelsberg (1866-1950, viktig kvinnesaksdame), ble utnevnt i 1910. Og hun var ikke nådig, men Sætre hadde hun bare godt å si om. Et eller annet sted har jeg lest at det var usedvanlig mange små og større mekaniske verksteder/bilverksteder på Vålerenga i første halvdel av 1900-tallet, og det var fremdeles spor etter flere av dem. Pussig nok finner du også Enerhaugen Bil på Vålerenga.

Krysset Strømsveien ved det berømte Sotahjørnet med kiosken som det er nesten like mye media-oppslag om som Y-blokka. OBOS vil bygge boliger, men som historielaget sier; det er ikke kiosken som sådan man sloss for at skal bevares, men hele miljøet i området. Den står der fremdeles og skolebarn har tegnet plakater og hengt dem opp på gjerdet rundt kiosken.

Føttene følger Etterstadgata østover og det var visstnok her de bedre bemidlede kjøpte seg tomt og hus. I nr 4, en 1-etasjes lys bygning, ble det produsert ski og i kjelleren ble det kokt skismøring av ekteparet Olsen og en del nabokoner. Det hele var såpass vellykket at Swix kjøpte det hele i 1960-årene. Litt lenger inn i gaten har du Etterstad kolonihage, litt bortgjemt, men lyst og med mye sol. Videre nedover Fridtjovs gate til Vålerenga skole som sto ferdig i 1895 (kirken fronter skolen). Pappa må ha gått der fra ca 1915-22 og hans store ideal var kaptein J. Skau som underviste i sløyd og gymnastikk. Skau ble gjerne kalt Østmarkas oppdager, tok med seg guttene på «ekspedisjoner», gjerne på ski og var en av stifterne av Oslo folkeskoles idrettsråd.

I Danmarksgata er jeg inne i dette småhusområdet som er så utrolig godt bevart og husene ligger i alle mulige farger på rekke og rad. Fra skolen går man rett ned Hjaltlandsgata til nr. 22 og det passer bra for her var visstnok den første skolebygningen på Vålerenga bygget. Overrettssakfører Salomonsen (mer om han siden) bygget i 1878 og lagde en leiekontrakt på 5 år med Christiania Skolekommisjon. Gårdens historie, familier, butikker, staller og uthus med griser og høner, og helt frem til vår tid finnes også bevart av historielaget. Snekker Olsen går igjen som den som har oppført mange av trehusene og han må virkelig ha stått på for i 1878 kom byutvidelsen og med den såkalt murtvang. Helt siden Christian kvart på 1600-tallet var man nemlig pålagt å bygge i mur innenfor Christianias bygrense. I nr. 41 startet Synnøve Finden i 1928 opp en ostefabrikk sammen med Pernille Holmen (bestemor til forfatteren Tor Edvin Dahl). De satset på pultost, men utviklet snart også andre sorter og på slutten av 1930-årene hadde de 6 varebiler som kjørte ost til hele Østlandet.

Så bar det nedover Vålerenggata med mange 1-etasjes hus. I nr. 43 bor visstnok Nasse Nøff?, i nr 39 har min farfar med

Smia restaurant og galleri - med palme og katt

Sætre kjeksfabrikk som inspektør Betzy Kjeldsberg var fornøyd med

Damer på Vålerenga er ikke til å spøke med

Ny idyll mellom Jordal og Strømsveien

fam bodd (ett av ørten steder) og i nr 37 ligger Perleporten. Vinduene er i gåhøyde og viser et mangfold av ting, blomster, katter og leker. Men nr 29 er et særdeles viktig hus for her ble Vålerengens Idrettsforening stiftet i 1913. Idrett og musikk var viktig i arbeiderstrøkene for å holde folk borte fra fyll og annen ugang. Fotballen fanget opp mange, men også boksing var veldig populært helt frem til 2. verdenskrig. Pappa bokset i fluevekt inntil mamma ikke ville gå ut sammen med han så lenge han hadde blått øye.

VIF-historien er mangslungen og det har gått både opp og ned. Jeg har null greie på fotball, men ser på Wikipedia at VIF hadde sin storhetstid på 1960- og 1980-tallet, men pappa ville nok ha vist til 1920-30- årene. Han hadde en eldre bror som het Amandus og ble kalt «Nusse» (alle menn på Vålerenga hadde kallenavn) og som var fotballspiller i den perioden. Iflg pappa var han helt suvvv'ren! Nusse var aktiv fra 1914 til 1924 og jeg legger ved et herlig bilde av han og laget fra 1921 (fra historielaget). Kjente navn for de som har greie på det er nok, Tippen, Drillo, Henger'n og Snapper'n. Supporterne er til størstedelen livstidsmedlemmer, kaller seg Klanen og har over 7000 betalende medlemmer. Klubben og den omdiskuterte Klanen har arbeidet hardt for nærmiljøet og et av de siste tiltakene er utendørs musikal på kirkebakken. Var der sist sommer og det kan trygt anbefales. Er du ute i god tid kan du spise «middag» på kirkebakken – og det mangler ikke på øl. Amatører og proffe sang, orkesteret spilte og publikum snek seg ut og inn etter øl, mens alle på tribunen sang VIF-sanger. Spilles ny forestilling denne sommeren om coronaen tillater det.

Men tilbake til Vålerenggata og nr 24 B, den gamle politistasjonen står der fremdeles, til og med i originale farger. Stasjonen ble åpnet i 1878, altså samtidig som bydelen gikk fra å være Aker til å bli Kristiania. Salomonsen eide også denne eiendommen som rommet både arrest, stall, høyloft og utedo. Politiet holdt til her helt frem til 1955 og far til en venninne av meg jobbet der (hei Sissel Marit). I min slektsforskning fant jeg for øvrig ut at min «halvonkel» var en hyppig gjest her. Ifølge pappa var han «ikk'no tess» og som ofte skjer slo familien til slutt hånden av han. Jeg traff han aldri, men historien og livet hans har jeg klart å rekonstruere så planen er å skrive om han, løsgjengerloven, tvangsarbeid som straff og ikke minst barnevern på den tiden, første halvdel av 1900-tallet.

Ruslet mot kirken bort Ingeborgs gate, også her en blanding av tre- og murhus. På noen av leiegårdene er det ganske mye utsmykking av fasadene, men de aller fleste er ganske enkelt utstyrt uten ornamenter av noe slag. Det var ikke uvanlig at de forelagte, og godkjente, arkitekttegningene hadde forseggjorte fasader, men innen gården var ferdig var budsjettet overskredet og pynten spart.

Vålerenga park ligger høyt og fritt foran kirken og Vålerengen Hovedgård som i dag huser soknepresten Ingun og familie. Hele området var opprinnelig hage til hovedgården som var i overrettssakfører Carl Chr. Salomonsens eie helt frem til ca. 1900. Han eide jordene rundt og stykket dem opp, solgte, leide ut og bygget ut store deler av det området vi kjenner som Vålerenga i dag. Og han er oldefar til min venninne på 93 som jeg skrev om under Schibbyeslaget på Ensjø i Kampenfortellingen. Salomonsens historie er ganske fargerik og jeg har fått låne album, bilder fra 1870-tallet og diverse annet så kanskje det blir en historie om det en dag også. Men Salomonsen var blitt 75 år i 1900 og solgte gård og grunn til kommunen som besluttet at der skal Vålerengen kirke bygges. Det viste seg å bli på det området hvor crockett-banen til Salomonsen hadde ligget.

Og kirken som sto ferdig i 1902 har jo fått sin egen historie. Bygget i grå granitt og kleberstein med utsmykning, fresker (bilde her) og glassmalerier, av Emanuel Vigeland. Men alt brant i 1979 og først 5 år senere var kirken gjenreist, denne gang som en såkalt arbeidskirke, og med nytt stort orgel og klokkespill. Sangen «Vålerenga kjerke» er blitt signatursangen til VIF og musikalen som ble oppført på kirkebakken i fjor sommer handlet også om brannen. Så var det tid for kaffe og kake igjen i skikkelig vårvær som plutselig skiftet fra sol til en liten snøbyge.

Vil du oppleve Vålerenga gate for gate kan du gå inn på Vålerenga Historielags nettsider. Der finner du mye.

PS - Lagt ved to gamle kart, fra 1874 og 1896. Mye skjedde på de 20-årene.

Kilder tekst og foto:
Lokalwikipedia, Vålerenga Historielag.

Aktivist Eyolf fra klasse 2B har bidratt

«Aktivister» i alle aldre på Sotahjørnet

Hva gjemmer seg bak Perleporten?

Vålerenga har plass også for de minste

NESTE KAMP som kortfilm

Mange av oss var så heldige å oppleve Østkantspellet i Vålerengparken i august 2019. Planen var at det skulle følges opp i år, men det satte koronapanemien en stopper for. Likevel har de vært innstilte på at det skal leveres kultur fra Østkantspellet i 2020 også. Primus motor Jon Vidar Tidemand har sendt oss dette:

Johannes Joner har utviklet et utrolig fint kortfilmmanus som tar utgangspunkt i historien fra Neste Kamp, og som kommenterer koronasituasjonen. Vi veksler mellom fiksjon og realisme, og inkluderer alle aktører, frivillige og organisasjoner i produksjonen. Kortfilmen har vi planlagt å slippe på storskjerm på vår opprinnelige premieredato 21. august. Lokasjon er ikke bestemt. Vi inviterer folk til å møte opp, med god avstand, til gratis fremvisning og utdeling av Tippenprisen 2020. Filmen gjøres deretter tilgjengelig på våre nettsider og i sosiale medier helt gratis, men vi oppfordrer publikum til å støtte Østkantspellet med ønsket beløp til vår Vipps-konto.

Produksjon:
Manus/ regi: Johannes Joner
Skuespillere: Anders Hatlo, Kari-Ann Grønsund, Helle Haugsgjerd, Mads Jørgensen, Johannes Joner, Jon Vidar Tidemand
Artist: Trond Ingebretsen og Islandsgate
Dirigent: Jon Terje Svendsen
Aktører/ grupper: Vålerenga Janitsjar og deler av skolekorpset, Vålerenga Mannskor, Vålerenga Skole, Brannmuseet og alle øvrige som deltok i 2019.

Foto: Jarle Teigøy

Klasse 1 b/j Vålerenga skole

I år er det 65 år siden disse småjentene gikk i første klasse på Vålerenga skole og hadde Unni Mjørud som sin klasseforstander.

På et medlemsmøte kom Britt Andresen til oss med en hel pose med bilder fra sin barndom. Hun het da Fredriksen og bodde på Etterstad. Det er alltid gøy å se bilder av førsteklassinger.

Kanskje Britt kan sende oss navnene på klassevenninnene sine?

Reiner Schaufler som kopierte bildet, synes at ramma var så fin, så han tok med den også. Den er nok ganske tidstypisk for 1950-tallet.

Stor takk til Britt for lånet av alle bildene. Nå har vi dem i arkivet vårt også.

En flaske fra Apoteket Hebe

Det sies at dette var en bestselger hos Apoteket Hebe på Galgeberg.

Foto: Arne Pedersen

MEDLEMSMØTE 17. november
kl. 19:00 i Vålerenga kirkes menighetssal

Fattig og rik på Vålerenga

Karin E. Arnesen f. 1945 er oppvokst og bor i Oslo. Hun har jobbet i reiselivet og er nå pensjonist. Slektsgransking og historie har blitt hennes største hobbyer. Hennes far var Vålerenggutt. Farfaren flyttet på kryss og tvers i Kristiania/Oslo og døde på Vålerenga i 1939. Flere av stedene hvor han og familien bodde, står der den dag i dag. Tilfeldighetene gjorde at hun har en venninne som er etterkommer av overrettssakfører Salomonsen som bodde på Vålerengen hovedgård de siste tiårene av 1800-tallet. Det var han som festet bort eller solgte tomtene på størstedelen av Vålerenga. Salomonsens familie hadde et mer herskapelig liv enn de fleste andre her oppe. De levde et stenkast fra hverandre, men kjente vel knapt hverandres liv. Karin har fått tilgang til en del ting fra familien Salomonsen og har laget seg et bilde hvordan de forskjellige levde på slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet. Bli med og opplev Vålerenga for over 100 år siden.

Kaffe og vafler kan kjøpes fra kl. 18.30. Trenger du parkering utenfor Vålerenga kirke, kom inn og få et parkeringsbevis.

Karin Arnesen

Oslo byarkiv/ Byarkitekten

Vi tar sikte på å gjennomføre:

Fotoutstilling 10. og 11. oktober

Temaer:

- Vålerenga skolekorps - 100 år
- 120 år siden trikken kom på Vålerenga
- Etterstadgata 2, 4 og 6 – et kulturmiljø som trues av utslettelse
- “Hylla” – over 160 år gammel bebyggelse som trues av utslettelse
- FØR/NÅ-bilder
- Tippen Johansen
- Gjenstander: Fotoapparater fra forskjellige tidsepoker

Vi vil gjøre noen tiltak for å hindre korona-smitte.
Mer om dette i *Mer gammelt enn nytt* nr. 3, 2020.

Avsender/Retur:

VÅLERENGA HISTORIELAG
Hedmarksgata 2
0658 Oslo

KLIMANØYTRAL DISTRIBUSJON B

NORGE/NOREG P. P.
posten

MER GAMMELT ENN NYTT

Årgang 23 - nr. 2/2020
ISSN 1890-9094

Informasjonsblad for
VÅLERENGA HISTORIELAG

epost@valerenga.org

Bankkonto: 0530 04 78222

Leder
Even Haugseth

Nestleder
Jarle Teigøy

Kasserer

Sekretær
Håkon Olav Harald Engh

Styremedlem
Bjørn Granlund

Varamedlemmer
Gro Shakesby
Reiner Schaufler
Petter Opperud

Fotogruppe
Fotografering, innsamling og digitalisering av bilder:
Bjørn Granlund
901 80 290
foto@valerenga.org

Idrettsgruppe
Om bydelens idrettsmiljø
Bjørn Arild Gjerdalen
909 19 250
b.gjerdalen@gmail.com

Fotoutstillingsgruppe og redaksjon medlemsavisa
Even Haugseth
938 01 902
leder@valerenga.org

Layout og sats:
Reiner Schaufler

Korrekturleser:
Kate Norderhaug Wohlstedt

Salgstorget

Bestilling: foto@valerenga.org eller tlf. 901 80 290

Historielagets kalender 2020
Kr. 100,- + porto

Gatelangs på Vålerenga
Kr. 390,- + porto

Historielagets
Kopp 100,-
Caps 100,-
Skjorte 180,-

Tegneseriebok
Kr. 289,- + porto

VIF jubileums-CD
Kr. 199,- + porto

Vålerenga historielag på nett:

valerenga.org
www.facebook.com/valerenga.historielag

Så enkelt er det å støtte Vålerenga historielag

Er du kunde hos Norsk Tipping og tipper eller spiller Lotto, Joker eller andre spill. Registrer denne strekkoden og tallrekka under neste gang, så støtter du indirekte Vålerenga Historielag. Din innsats og premie blir uforandret. Takk for støtten!

32774890364462